

TOS de executieve functies en de (innerlijke)taal

Leerlingen met TOS ondervinden problemen met de communicatieve redzaamheid en in de ontwikkeling van de executieve functies.

“Communicatieve redzaamheid is het begrijpen en begrepen worden in een sociale context door het inzetten van verbale en/of non-verbale communicatieve vaardigheden.”

Het communicatief redzaam zijn is van grote invloed op de executieve functies.

Leerlingen met een zwakke communicatieve redzaamheid hebben vaak problemen met verschillende executieve functies.

Er is vaak sprake van een trage informatieverwerking en problemen met oriëntatie in tijd en ruimte. Leerlingen met TOS hebben een achterstand in de woordenschatontwikkeling waardoor vaktaal en schooltaal een grote belemmering vormen met betrekking tot school en leren. Leerlingen met TOS komen vaak met een forse achterstand in de woordenschatontwikkeling in het voortgezet onderwijs. Specifieke vaktaal, de abstracte woorden en de veelal complexere zinnen die veel gebruikt worden in schoolboeken en bij instructie zoals bijvoorbeeld bij vakken als wiskunde en economie worden vaak niet begrepen. Ook vakken als biologie, aardrijkskunde, geschiedenis en maatschappijleer hebben een enorm groot aanbod van nieuwe onbekende woorden.

Welke problemen worden er zoal op dit gebied in de klas gesignaleerd:

Onvoldoende communicatief redzaam ->

De leerlingen kunnen niet vragen om extra uitleg of hulp, of zij durven het niet of zij weten niet 'hoe' omdat zij niet direct over de juiste taal beschikken. Vaak denken zij dan, 'laat maar'.

Problemen met de **taakinitiatie** is dan vervolgens een probleem. De geboden instructie is niet volledig begrepen en zij weten niet wat er precies van hen verwacht wordt. Hoe vraag je om herhaling van de uitleg? Wordt er positief gereageerd als je om herhaling vraagt?

Er is ook vaak sprake van onvoldoende beurtgedrag, leerlingen met TOS laten de beurt voorbijgaan uit angst om te spreken of omdat zij niet vlot genoeg kunnen antwoorden.

Samenwerken kan voor hen erg lastig zijn zonder aansturing. Je eigen taak hierin bewaken en zelf uitvoeren is moeilijk en wordt vaak uit handen genomen door anderen als het niet vlug genoeg gaat.

Wanneer zij onvoldoende communicatief redzaam zijn, nemen zij vaak een passieve rol in het groepswork of worden niet begrepen door klasgenootjes.

Het plannen en organiseren van een taak is moeilijk en vaak komen de leerlingen niet zover, omdat ze niet weten 'hoe'. Zij missen de structuur en moeten deze aangeboden krijgen.

Trage informatieverwerking ->

Het volgen van de instructie is lastig. Bij leerlingen met TOS is er sprake van een trage informatieverwerking. De complexiteit van de taal maakt dat de instructie niet wordt begrepen of het gaat te vlug. Met als gevolg dat ze niet weten hoe, wanneer en waarmee de taak te starten. Ook hier is de **taakinitiatie** en het **plannen en organiseren** een probleem.

Wat moet ik doen? Hoe moet ik het doen? Waar ging het over...?

Het maken/ leren van huiswerk is lastig, of...wat was het huiswerk?

Oriëntatie in tijd en ruimte ->

Oriëntatie in tijd en ruimte is voor veel leerlingen met TOS een probleem. Ook dit is dus van invloed op **het plannen en organiseren**.

Begrijpen van schooltaal/ vaktaal ->

Het niet begrijpen van de vaktaal en de schooltaal maakt dat het begrijpend luisteren erg moeilijk is en deze leerlingen vaak afdwalen. De vaardigheid om aandacht te blijven geven (**volgehouden aandacht**)

aan de instructie of aan een taak of opdracht, wanneer je deze niet (meer) kan volgen, is haast onmogelijk. Er is dan sprake van:

- een korte concentratieboog.
- demotivatie, moe
- onnodig pauzeren
- maakt taak niet af

Het begrijpen van de opdracht na de talige en complexe instructie is lastig. Het begrijpen van (schriftelijke) instructie of de vraagstelling in toetsen is vaak een probleem en maakt dat zij vragen over slaan of deels beantwoorden. Daarnaast ervaren veel leerlingen met TOS ook (ernstige) leesproblemen.

Aansturen van emoties (Emotieregulatie) ->

Het aansturen van emoties is voor leerlingen die tegen frustraties aanlopen erg lastig, hiervoor is ook een innerlijke stem nodig die in het talige denken aanstuurt.

Na het uitblijven van succeservaringen ontwikkelt zich bij de leerling het 'zwart-wit' denken, "Ik kan het toch niet", of "ik weet het toch niet". Zij reageren vanuit faalangst en frustraties.

Er is vanuit onmacht en teleurstelling vaak sprake van 'eerst denken dan doen' (**zwakke inhibitie**). Dit komt voort uit het niet begrepen worden en het zelf niet begrijpen.

Het aansturen van emoties is tevens ook een probleem wat terug te zien is in de **cognitieve flexibiliteit**.

Cognitieve flexibiliteit ->

Voor het adequaat kunnen switchen en omschakelen met activiteiten en bij veranderingen heb je een innerlijke stem nodig die je handelen aanstuurt. Deze is bij kinderen met TOS onvoldoende.

Veel vaardigheden vragen om een 'zelfsturend' vermogen zoals het controleren van je prestaties, fouten verbeteren, etc.

Het werkgeheugen ->

Het werkgeheugen is een vaardigheid om informatie in het geheugen vast te houden bij het uitvoeren van complexe taken zonder extra hulpmiddelen. Het verbale werkgeheugen is voor veel leerlingen met TOS een probleem.

Zij ervaren problemen met:

- aantekeningen maken
- luisteren, onthouden, schrijven
- onthouden van afspraken
- instructie kunnen volgen en toepassen
- niets kwijtraken, niets vergeten

Om leerlingen met TOS in het onderwijs de juiste hulpmiddelen en de juiste ondersteuning te bieden gericht op succes, moeten wij zeker ook rekening houden met de hulpvragen die wij terugzien in de zwakke executieve functies. Dit is vooral van belang voor de emotieregulatie en de gedragsregulatie. Deze kunnen enorm ontregeld zijn bij frustratie, onbegrip en faalangst. Wanneer het gevoel van autonomie groeit, wanneer het gevoel van 'ik kan het zelf' weer aanwezig is, pas dan groeit de motivatie voor school en leren vanuit de succeservaringen.